

УДК 316.334.23

В. В. Пшибельський,
аспірант, Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0006-9113-9690>

Т. О. Шматковська,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2771-9982>

А. М. Колосок,
к. е. н., доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9167-5430>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.2.75

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СТРУКТУР

V. Pshybelskyi,
Postgraduate student, Lesya Ukrainka Volyn National University
T. Shmatkovska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting
and Taxations, Lesya Ukrainka Volyn National University
A. Kolosok,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Social Work
and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University

PRINCIPLES OF FORMING A GREEN ECONOMY BASED ON THE DEVELOPMENT OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS STRUCTURES

У статті розглянуто концептуальні засади формування зеленої економіки, в контексті інтеграції принципів соціальної відповідальності бізнесу. Визначено, що зелена економіка є сучасною моделлю економічного розвитку, яка спрямована на зменшення екологічного навантаження, раціональне використання ресурсів та створення умов для соціального добробуту. Досліджено, що зелена трансформація економіки пов'язана із необхідністю залучення бізнесу як активного учасника, здатного інвестувати в екологічні інновації та впроваджувати стратегії сталого розвитку. Розглянуто роль соціальної відповідальності у підвищенні ефективності екологічних ініціатив на основі впровадження екологічно орієнтованих бізнес-моделей, які базуються на використанні відновлюваних ресурсів та створенні продукції з урахуванням її екологічного сліду. Проаналізовано ключові фактори, що сприяють переходу до зеленої економіки, включаючи роль міжнародних стандартів, екологічного законодавства та стимулюючих механізмів, пов'язаних із "зеленими" податками та фінансовими інструментами.

The purpose of the article is to study the key mechanisms for implementing environmental initiatives and to formulate recommendations for stimulating socially responsible behavior of enterprises. The article examines the conceptual foundations of the formation of a green economy in the context of integrating the principles of business social responsibility. It is determined that the green economy is a modern model of economic development aimed at reducing

the environmental burden, rational use of resources and creating conditions for social well-being. It is studied that the green transformation of the economy is associated with the need to involve business as an active participant capable of investing in environmental innovations and implementing sustainable development strategies. The role of social responsibility in increasing the effectiveness of environmental initiatives based on the implementation of environmentally friendly business models based on the use of renewable resources and the creation of products taking into account their ecological footprint is considered. The need for transparency and responsibility in making management decisions based on taking into account both economic and environmental indicators is proven. The key factors contributing to the transition to a green economy are analyzed, including the role of international standards, environmental legislation and incentive mechanisms related to "green" taxes and financial instruments. It is considered how the formation of social responsibility of business contributes to the reduction of environmental risks and affects the competitiveness of enterprises, ensuring long-term economic benefits. The problems of integrating the principles of social responsibility into business processes in the conditions of the Ukrainian market are identified and barriers to the implementation of environmental approaches are highlighted, in particular, insufficient support from the state, limited funding and low environmental awareness among business and consumers. The conclusions emphasize the need for a systematic approach to developing a strategy for the transition to a green economy through cooperation between the state, business and the public sector.

Ключові слова: зелена економіка, соціальна відповідальність, зелена трансформація економіки, соціальні ініціативи бізнесу, екологізація бізнесу.

Key words: green economy, social responsibility, green transformation of the economy, social initiatives of business, greening of business.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема формування зеленої економіки в сучасних умовах набуває особливої актуальності, оскільки традиційні економічні моделі, орієнтовані на максимізацію прибутку, часто призводять до виснаження природних ресурсів, погіршення екологічної ситуації та соціальної нерівності. У даному контексті ключовою стає інтеграція принципів соціальної відповідальності бізнесу у стратегії економічного розвитку, що дозволяє досягти балансу між економічними, екологічними та соціальними інтересами.

Зелена економіка, яка базується на принципах сталого розвитку, передбачає мінімізацію екологічного впливу та ефективне використання ресурсів на засадах формування умов для соціального добробуту. Проте перехід до такої моделі потребує активної участі бізнес-структур, які відіграють важливу роль у впровадженні екологічних інновацій, та фінансуванні "зелених" проєктів. Попри це,

багато підприємств, особливо в Україні, стикаються з численними перешкодами на шляху до інтеграції екологічних підходів у свою діяльність.

Серед основних проблем слід виділити недостатній рівень екологічної свідомості керівництва підприємств, низьку мотивацію до впровадження екологічно орієнтованих інновацій, та відсутність ефективних стимулюючих механізмів з боку держави. Крім того, спостерігається недостатня взаємодія між бізнесом та державними органами у питаннях екологічного розвитку, що знижує ефективність впровадження відповідних стратегій.

На міжнародному рівні значну роль у переході до зеленої економіки відіграють стандарти соціальної відповідальності, такі як ISO 26000, які встановлюють орієнтири для екологічно відповідальної діяльності бізнесу. Проте в Україні їх імплементація залишається фрагментарною через брак відповідних ресурсів та нормативно-правової бази. Усе це ускладнює адаптацію українських підприємств до глобальних трендів та знижує їх ринкову конкурентоспроможність.

Окрему увагу слід приділити необхідності формування культури соціальної відповідальності серед бізнес-структур, яка передбачає не лише дотримання екологічних стандартів, але й активну участь у вирішенні соціально значущих проблем, пов'язаних із зайнятістю населення та підтримкою "зелених" проектів на рівні місцевих громад. Відсутність системного підходу до таких заходів обмежує потенціал бізнесу у забезпеченні сталого розвитку.

Таким чином, зазначена проблематика обумовлює актуальність дослідження концептуальних засад, які б дозволили інтегрувати принципи зеленої економіки та соціальної відповідальності у бізнес-процеси підприємств для забезпечення їх стійкого економічного зростання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концепція зеленої економіки та її інтеграція із соціальною відповідальністю бізнесу в даний час є об'єктом численних наукових досліджень. Зокрема, питання соціальної відповідальності бізнесу є ключовим аспектом сталого розвитку, що поєднує економічні, екологічні та соціальні аспекти. При цьому у дослідженнях М. І. Дзямулича виділяється три основні компоненти соціальної відповідальності — економічна, правова та етична. У контексті зеленої економіки ці компоненти доповнюються зобов'язаннями щодо зменшення негативного екологічного впливу та розвитку екологічно орієнтованих бізнес-моделей [1; 2].

Ряд науковців також акцентують увагу на практичних інструментах впровадження соціальної відповідальності у рамках зеленої економіки. Наприклад, у роботі Ю. О. Чалюк розглядається концепція створення спільних цінностей, яка спрямована на інтеграцію бізнес-стратегій з екологічними та соціальними потребами суспільства. При цьому відзначається важлива роль "зелених" технологій та інновацій як засобу зниження витрат і підвищення конкурентоспроможності підприємств [4].

Необхідно відзначити також дослідження О. А. Урбан, у якому підкреслюється значення державної підтримки у стимулюванні екологічних ініціатив бізнесу. Авторка наголошує на необхідності адаптації міжнародних стандартів, таких як ISO 26000, до українського ринку. Окремо аналізується вплив недостатньої екологічної орієнтованості підприємств на уповільнення процесу переходу до зеленої економіки [3].

Варто також звернути увагу на роботи Т. О. Шматковської, яка досліджує перешкоди, що заважають ефективній інтеграції соціальної відповідальності у бізнес-середовищі. Зокрема, зазначається недостатність фінансування, слабка нормативно-правова база та відсутність економічних стимулів для впровадження екологічних інновацій підприємствами. Крім того, зазначається, що обмеження доступу до "зелених" технологій та інструментів в даний час залишаються серйозною проблемою для малого та середнього бізнесу [5; 6].

Загалом бачимо, що в даний час наявний значний теоретичний та практичний базис для розвитку зеленої економіки на основі соціальної відповідальності бізнесу. Проте існує потреба у подальших дослідженнях, спрямованих на розробку адаптованих до українських умов механізмів впровадження такої відповідальності, які враховують локальні особливості та економічні можливості підприємств.

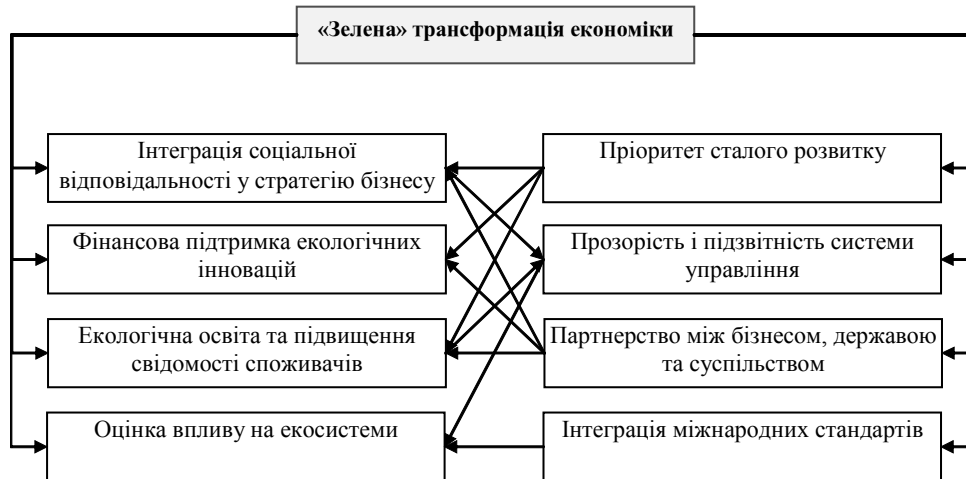
ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження ключових механізмів реалізації екологічних ініціатив та формування рекомендацій щодо стимулювання соціально відповідальної поведінки підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В сучасних умовах зелена економіка постає як специфічна модель економічного розвитку, оскільки її концептуальна основа базується на принципах сталого розвитку, що гармонізують економічну ефективність, екологічну стійкість і соціальну справедливість. Така модель переосмислює традиційні підходи до зростання, орієнтуючи економічну діяльність на довгострокові вигоди, які зменшують екологічне навантаження та сприяють забезпеченню соціального добробуту суспільства.

Економічне значення зеленої економіки полягає у створенні нової системи вартості, яка не лише враховує економічні показники, а й інтегрує екологічні та соціальні аспекти у процес прийняття рішень. У рамках цієї системи раціональне використання природних ресурсів стає стратегічним пріоритетом, що сприяє зменшенню залежності від викопного палива, оптимізації витрат на виробництво та підвищенню продуктивності. Зелена економіка також сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із деградацією довкілля та зміною кліматичних умов, що мають прямий і опосередкований вплив на економічну стабільність. Вона знижує

Рис. 1. Концептуальні засади формування зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності бізнесу

Джерело: власна розробка.

витрати, пов'язані з ліквідацією наслідків екологічних катастроф, та сприяє формуванню більш стійкої інфраструктури, що дозволяє зменшити витрати бізнесу та держави, формуючи основу для більш збалансованого зростання усієї економічної системи.

Соціальний аспект зеленої економіки забезпечується через створення нових робочих місць у сферах, що орієнтовані на екологічно чисті технології, відновлювані ресурси та екологічні послуги. Така економіка знижує соціальну нерівність, забезпечуючи доступ до екологічно чистих товарів і послуг, а також покращує умови життя через зменшення забруднення довкілля. Водночас зелена економіка формує нову парадигму конкурентоспроможності, у якій перевага надається підприємствам, здатним адаптуватися до вимог екологічної стійкості. Така модель стимулює бізнес-структури до інновацій та модернізації виробничих процесів, що створює передумови для довгострокового економічного зростання.

Загалом бачимо, що зелена економіка інтегрує економічні інтереси із суспільними та екологічними потребами, створюючи платформу для досягнення збалансованого розвитку. Тому її економічне значення полягає у трансформації структурних підходів до зростання, що забезпечує економічну стійкість як на макро-, так і на мікрорівнях.

Зелена трансформація економіки передбачає масштабні структурні зміни, які неможливо реалізувати без активної участі бізнесу. Бізнес-структури є основними економічними агентами, які впливають на формування попиту та пропозиції, а також на виробничі процеси, що мають значний екологічний вплив. Їхня

участь у зеленій трансформації визначається здатністю ефективно мобілізувати ресурси, розробляти інноваційні рішення та адаптуватися до нових умов економічного середовища. Тому економічне значення бізнесу в цій трансформації полягає у його спроможності спрямовувати інвестиції у екологічні інновації, які стають рушійною силою сталого зростання. При цьому саме інновації у виробничих процесах, управлінні ресурсами та розробці продуктів дозволяють зменшити екологічне навантаження, одночасно підвищуючи економічну ефективність. Такий підхід створює нові можливості для довгострокового розвитку, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємств в умовах посилення екологічних вимог.

Крім того зазначимо, що інтеграція бізнесу в стратегії зеленої економіки сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних із регуляторними змінами та нестачею ресурсів. Підприємства, які впроваджують стратегії сталого розвитку, демонструють більшу стійкість до економічних та екологічних викликів, що створює вигідні умови не лише для зростання бізнесу, але й для зменшення економічних витрат держави та суспільства в цілому.

Таким чином, залучення бізнесу до процесів зеленої трансформації є економічно необхідним для забезпечення сталого розвитку економіки. Участь підприємств дозволяє не лише оптимізувати витрати та підвищити ефективність, але й закласти основу для стійкого зростання, яке враховує економічні, екологічні та соціальні аспекти.

Разом з тим необхідно відзначити, що соціальна відповідальність відіграє центральну роль у підвищенні ефективності екологічних ініціатив,

особливо у контексті впровадження екологічно орієнтованих бізнес-моделей. Такі моделі формують нові підходи до управління, які спрямовані на інтеграцію екологічних, соціальних та економічних інтересів суспільства та бізнесу. Орієнтація на використання відновлюваних ресурсів та зменшення екологічного сліду у кінцевій продукції стає ключовим принципом, який забезпечує довгострокову стійкість бізнесу.

Економічне значення такої моделі полягає у її здатності знижувати витрати за рахунок оптимізації ресурсів та підвищення ефективності виробничих процесів. Використання відновлюваних ресурсів при цьому дозволяє мінімізувати залежність від нестабільних ринків викопного палива та зменшити вплив коливань цін на сировину. Крім того, підприємства, які впроваджують екологічні бізнес-моделі, отримують доступ до нових ринкових сегментів, орієнтованих на екологічно свідомих споживачів, що сприяє зростанню їх доходів.

Соціальна відповідальність також сприяє формуванню довгострокової довіри між бізнесом і суспільством, що забезпечує стабільну підтримку з боку стейкхолдерів та полегшує бізнесу доступ до фінансових ресурсів, включаючи інвестиції в екологічні ініціативи. Саме бізнес, який демонструє прихильність до сталого розвитку, отримує конкурентну перевагу на сучасних ринках через підвищення своєї привабливості для інвесторів та партнерів.

Таким чином, соціальна відповідальність та екологічно орієнтовані бізнес-моделі формують нову економічну парадигму, яка дозволяє досягати сталого розвитку на основі забезпечення зростання ефективності екологічних ініціатив та сприяння формуванню стійких економічних і соціальних систем. Усе це дає можливість сформулювати комплекс концептуальних засад формування зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності бізнесу (рис. 1).

Отже, необхідно зазначити, що перехід до зеленої економіки залежить від комплексу взаємопов'язаних факторів, які визначають можливість впровадження сталих підходів у різних секторах економіки. Такі фактори базуються на зазначених вище концептуальних засадах та формують системну основу для інтеграції екологічних, соціальних і економічних принципів, сприяючи створенню умов для довгострокового розвитку. Ключовим фактором при цьому є наявність відповідного правового середовища, яке визначає регуляторні рамки для впровадження екологічно орієнтованих підходів до управління виробництвом. Ефективна політика стимулювання, зокрема

податкові пільги, гранти та інвестиційні програми для "зелених" проєктів, створює сприятливі умови для залучення бізнесу до процесу зеленої трансформації. Водночас нормативна база повинна бути достатньо гнучкою, щоб адаптуватися до змін технологій і ринкових умов.

Економічна мотивація бізнесу є ще одним ключовим фактором, оскільки підприємства зацікавлені в оптимізації витрат і підвищенні своєї конкурентоспроможності. Використання екологічно чистих технологій і відновлюваних ресурсів дозволяє зменшити залежність від традиційних сировинних ринків, мінімізуючи ризики, пов'язані з їхньою нестабільністю. Це зумовлює собою вплив технологічного розвитку, як фундаментального аспекту для забезпечення зеленого переходу. Інновації в галузі енергетики, переробки відходів та управління ресурсами формують основу для створення нових бізнес-моделей, які відповідають принципам зеленої економіки. При цьому важливо, щоб технологічний прогрес був доступним для широкого спектру підприємств, особливо — малого та середнього бізнесу.

Крім того, вирішальне значення в реалізації зеленої економіки мають фінансова доступність і підтримка. Зокрема, доступ до капіталу для впровадження екологічних ініціатив, у тому числі через "зелені" облігації або міжнародні інвестиційні фонди, відкриває можливості для масштабних змін. В даному аспекті важливою є участь фінансового сектору, який може адаптувати свої продукти під потреби зеленої економіки. Відповідно, перехід до зеленої економіки є багатофакторним процесом, який вимагає скоординованих зусиль різних секторів національної економіки. А наявність сприятливих умов у кожному з цих аспектів визначає швидкість та ефективність трансформації економічної системи у напрямку стійкого розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, приходимо до висновку, що формування зеленої економіки на основі соціальної відповідальності бізнес-структур вимагає системного підходу, який передбачає інтеграцію екологічних і соціальних аспектів у стратегічні пріоритети підприємств. Цей підхід має базуватися на розумінні, що економічна діяльність повинна не лише приносити прибуток, але й сприяти вирішенню екологічних проблем сьогодення та створенню умов для соціального добробуту. Важливим фактором успішної реалі-

зації концепції зеленої економіки є співпраця між бізнесом, державою та громадянським суспільством. Така синергія забезпечує формування необхідної інфраструктури, нормативної бази та фінансових механізмів, які сприяють сталому розвитку. Крім того, важливо забезпечити прозорість діяльності бізнесу та його звітність перед суспільством для підвищення рівня довіри до нього та підтримки екологічних ініціатив.

Зазначимо, що зелена економіка вимагає системного переосмислення традиційних підходів до оцінки ефективності бізнесу. При цьому необхідно враховувати не лише фінансові показники, але й екологічний вплив діяльності підприємств, що стимулює розвиток інноваційних бізнес-моделей. В такому контексті екологічно орієнтовані інновації повинні стати функціональною основою для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Таким чином, зелена економіка є не лише вимогою часу, але й стратегічним вибором, який визначає довгострокову стійкість економічних систем. Інтеграція соціальної відповідальності у процеси управління бізнесом сприяє зниженню ризиків та створенню "зеленої" доданої вартості, що є основою стабільного розвитку в умовах сучасних викликів.

Література:

1. Дзямулич М. І., Рейкін Ю. Ю. Подвійний цифровий та зелений перехід в контексті формування стійкої економічної системи. Економіка та суспільство. 2024. № 61.
2. Дзямулич М. І., Стащук О. В., Шматковська Т. О., Гаряга Л. О. Трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2023. № 36 (4). С. 26—33.
3. Урбан О. А., Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації світової економіки. Економічний форум. 2023. № 2. С. 47—52.
4. Чалюк Ю. О. Середній клас у глобальному вимірі. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2021. № 1 (45). Том 2. С. 57—69.
5. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2022. Том 74. № 1. С. 61—67.
6. Шматковська Т. О., Коробчук Т. І., Борисюк О. В. Сучасні інформаційно— комунікаційні технології в системі обліково-аналітичного забезпечення щодо моделювання бізнес-процесів. Економіка та суспільство. 2023. № 53.

References:

1. Dziamulych, M. I., & Reikin, Yu. Yu. (2024), Podviinyi tsyfrovyi ta zeleni perekhid v konteksti formuvannya stiikoi ekonomichnoi systemy [Double digital and green transition in the context of the formation of a sustainable economic system]. Ekonomika ta suspilstvo, vol. 61.
2. Dziamulych, M. I., Stashchuk, O. V., Shmatkovska, T. O., & Gariaga, L. O. (2023), "Transformation of business in the conditions of the information and network economy", Ekonomichnyi chasopys Volynskogo Natsionalnogo Universytetu imeni Lesi Ukrainky, vol. 35 (4), pp. 26—33.
3. Urban, O. A., Dziamulych, M. I., & Chyzh, N. M. (2023), "The concept of sustainable development in the conditions of globalization of the world economy", Ekonomichnyi forum, vol. 2, pp. 47—52.
4. Chaliuk, Yu. O. (2021), "The middle class in the global dimension", Internauka. Serii: "Ekonomichni nauky", vol. 1 (45), no. 2, pp. 57—69.
5. Shmatkovska, T. O., & Dziamulych, M. I. (2022), "Strategic management accounting in the digital economy", Galytskyi ekonomichnyi visnyk, vol. 74 (1), pp. 61—67.
6. Shmatkovska, T. O., Korobchuk, T. I., & Borysiuk, O. V. (2023), "Modern information and communication technologies in the system of accounting and analytical support for modeling business processes", Ekonomika ta suspilstvo, vol. 53.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2025 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвитку**

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663